

ФІНАНСИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНО – БУДІВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК: 336.143(477)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Бухтіарова А.Г., к.е.н.,
Купрєєва Я.М.

Сумський державний університет

У статті авторами досліджена проблема забезпечення прозорості бюджетного процесу в Україні, як ключового показника ефективності проведення державної політики й загального добробуту нашої країни у сфері планування й виконання державного бюджету. Досліджено нормативно-правові акти, які регулюють питання забезпечення прозорості бюджетного процесу в Україні та країнах світу. Умовне розподілення країн за Індексом відкритості бюджету країн світу дало змогу зробити висновки щодо сильних та слабких сторін бюджетного процесу у процесі його формування та виконання. Авторами було виявлено та проаналізовано чинники, які гальмують бюджетні процеси в Україні і знижують довіру населення до них, серед яких: відсутність публікацій про виконання місцевих бюджетів в Інтернеті, незначні обсяги інформації, щодо бюджетних процесів, низька залученість громади до бюджетних процесів. На підставі отриманих результатів аналізу було сформульовано рекомендації, які можуть допомогти Україні підвищити рівень прозорості бюджетного процесу і збільшити довіру населення до влади.

Ключові слова: державний бюджет, бюджетний процес, державні витрати, МВФ, Світовий Банк, індекс відкритості бюджету.

UDC: 336.143(477)

ENSURING TRANSPARENCY OF THE BUDGET PROCESS IN UKRAINE

Bukhtiarova A., PhD in Economics
Kupriieva Ya.

Sumy State University

In the article the problem of transparency of the budget process in Ukraine as a key performance indicator of the state policy and the welfare of our country in the planning and execution of the state budget were investigated. Normative legal acts that regulate the issues of ensuring the transparency of the budget process in Ukraine and in other countries were analyzed. Conditional distribution of the Open Budget Index for countries makes it possible to draw conclusions about the strengths and weaknesses of the budget process in the process of its formation and implementation. Authors have identified and analyzed factors that hinder budget processes in Ukraine and reduce public confidence in them, including: lack of publications on the execution of local

© Бухтіарова А.Г., к.е.н., Купрєєва Я.М., 2018

budgets online, small amounts of information regarding budget process, low community involvement in budget process. Based on the results of the analysis, recommendations that could help Ukraine to increase the transparency of the budget process and increase public confidence in the government were formulated.

Keywords: state budget, budget process, public expenditure, IMF, The World Bank, Open Budget Index.

Актуальність проблеми. Прозорість бюджетного процесу є необхідною умовою для адаптивного прийняття рішень у сфері публічних фінансів. Вона формує ідеї та стратегії, які сприяють своєчасному та ефективному проведенні державної політики, допомагає забезпечити довіру громадськості, а також посилити здатність уряду «працювати для людей». Більш того, все більше і більше громадян по всій країні прагнуть зрозуміти рішення у сфері формування та розподілу державного бюджету, а також реально брати участь в обговоренні бюджетних пріоритетів. Проте, обмежена транспарентність публічних фінансів України на різних рівнях, а також недосконалість систем обліку та контролю бюджетних коштів стоїть на заваді цьому питанню. Це свідчить про прогалини в прозорості і підзвітності бюджетів різних рівнів, і, безумовно, потребує дій щодо вдосконалення норм і практик в цій галузі. Також, сили мають бути спрямовані на проведення заходів з питань бюджетної політики серед населення з метою роз'яснення основних положень бюджетного процесу в Україні.

Аналіз останніх наукових досліджень. Дослідженню бюджетного процесу присвячені роботи таких дослідників як: Голинська О.В., Матвієнко А.О., Радіонов Ю.Д., Голов С.Ф., Костюченко В.М., Кравченко І.Ю., Ямборко Г.А. та інших. Проте, досліджуючи це питання з теоретичної точки зору, науковцями не були надані актуальні, для сучасної України, рекомендації щодо забезпечення прозорості бюджетного процесу в країні.

Метою роботи є дослідження проблеми забезпечення прозорості бюджетного процесу в Україні та необхідності стимулювання органів державної влади до прийняття бюджетних рішень, доступних у своєчасній і зрозумілій формі у відкритих джерелах на всіх рівнях управління.

Викладення основного матеріалу дослідження. У процесі становлення держави з'являється необхідність створення відповідної законодавчої бази, яка б могла захистити громадян, надаючи людині не тільки право на життя, але й на виявлення певної волі щодо добробуту

власної країни. Першими такими документами стали «Загальна декларація прав людини» [7] і «Хартія Європейського союзу з прав людини» [12], що закликали не тільки поважати людину і її свободу, а й вільно поширювати і використовувати інформацію, а також поважати її право приймати участь в управлінні країною – прямо чи опосередковано. Одним із важливих європейських актів, де зазначено право громадян на участь в управлінні державними справами, як одного з демократичних принципів, є «Європейська хартія місцевого самоврядування» [5]. Положення цієї Хартії наголошують, що громадяни мають право отримувати інформацію про державний та місцеві бюджети та брати участь у їх формуванні. На цей час існує величезна кількість міжнародних стандартів (серед яких – Кодекс фіскальної прозорості МВФ [1]) та нормативних документів, щодо прозорості використання бюджетних коштів. Основні з них наведені в таблиці 1

Таблиця 1 – Положення міжнародних документів з питань забезпечення бюджетної прозорості

Організація	Документ	Основні положення
Глобальна ініціатива з фіскальної прозорості	Принципи високого рівня щодо фіскальної прозорості, участі та підзвітності.	– підвищення цілісності, якості та впровадження фіскальної політики, шляхом відкритості до публічних обговорень і дискусій з питань формування та здійснення бюджетно-податкової політики; – зменшення корупції, шляхом регулярного звітування про прогрес у досягненні поставлених цілях загальної бюджетно-податкової політики і пояснення причини відхилення від планів; – підвищення легітимності та довіри до уряду, шляхом загальнодоступності бюджетно-фінансової інформації без будь-якої дискримінації.
МВФ	1. Кодекс прозорості бюджету 2. Керівництво щодо забезпечення прозорості у бюджетно-податковій сфері	1. Кодекс включає 4 основні принципи: – фінансова звітність; – фіскальне прогнозування та бюджетування; – аналіз та управління фіскальними ризиками; – управління ресурсними надходженнями. 2. Основні принципи Керівництва щодо забезпечення прозорості у бюджетно-податковій сфері: – чіткість функцій і обов'язків; – відкритість бюджетного процесу; – доступність інформації для громадськості; – гарантії достовірності.

Продовження таблиці 1

ОЕСР	1. Рекомендації щодо бюджетного управління 2. Кращі практики бюджетного процесу	1. Рекомендації передбачають управління бюджетом в межах передбачених законодавством, а також гарантування прозорості бюджету, що може сприяти більшій довіри до влади. 2. Кращі практики бюджетної прозорості ОЕСР закликають публікувати поряд з бюджетними даними, інформації про дані, які безпосередньо не знаходять відображення в бюджеті, проте суттєво впливають на фінансовий стан держави (податкові пільги, державне майно та ін.)
Світовий банк	Ініціатива BOOST	Це програма Світового Банку покликана підвищувати ефективність державного бюджету завдяки відкритій інформації про його видатки.
Міжнародне бюджетне партнерство	1. Чому бюджетні звіти важливі, і що вони мають включати? 2. Сила зробити це простим: настанова для уряду щодо розробки громадських бюджетів	1. Посібник «Керівництво з прозорості урядових бюджетних звітів: чому бюджетні звіти важливі, і що вони мають включати?» звертає увагу, які звіти та документи уряд має розробляти і надавати. А також, яка інформація має міститися в цих звітах. 2. Документ «Сила зробити це простим» закликає до того, що громадяни повинні отримувати доступну інформацію, тобто викладену мовою та у форматах, які зможуть зрозуміти люди без спеціальної фахової підготовки.

Джерело: [4]

Варто зазначити, що хоча питання прозорості бюджетного процесу почали підійматись із заснуванням перших країн, проте, на міжнародному рівні вони почали обговорювати після азійської фінансової кризи 1997 року, коли економіка «Азійських тигрів» після періоду стрімкого злету, за думкою провідних економістів [4], в певний момент просто «перегрілась». Міжнародним досвідом визначені методології оцінювання прозорості бюджету, розроблених на основі визнаних практик менеджменту публічних фінансів, що має сьогодні в розпорядженні світова спільнота, та які направлено на питаннях управлінні публічними фінансами: «Оцінювання фіскальної прозорості» (МВФ), «Оцінка державних видатків та фінансової звітності» (ДВФЗ/PIFA), «Індекс прозорості бюджету» та «Вимірювання відкритості бюджету» (МБП) [11].

Міжнародне бюджетне партнерство (International Budget Partnership, IBP) – партнерство організацій громадянського суспільства з усього світу, які «використовують аналіз бюджету та адвокацію, як інструмент

покращення ефективного врядування та зменшення бідності». З 2006 року Партнерство проводить незалежне Дослідження Відкритості Бюджетів (Open Budget Survey) та на його основі складає Індекс відкритості бюджетів (Open Budget Index). Дослідження проводиться з періодичністю 1 раз на два роки. Грунтуючись на визнаних критеріях, розроблених багатосторонніми організаціями, Огляд бюджету за відкритістю включає 109 рівнозначних показників для виміру прозорості бюджету. Ці показники оцінюють, чи центральний уряд видає громадськості вісім ключових бюджетних документів своєчасно та чи є ці документи достатньо інформативними і корисними. Кожна країна отримує складну оцінку (до 100), яка визначає її рейтинг.

Таблиця 2 – Індекс відкритості бюджету країн світу

Оцінка	Кількість країн	Країни
Широка інформація (ОВІ 2017 оцінка 81-100)	5	Нова Зеландія, Південно-Африканська Республіка, Швеція, Норвегія, Грузія.
Значна інформація (ОВІ 2017 оцінка 61-80)	21	Мексика, Бразилія, США, Румунія, Великобританія, Франція, Австралія, Італія, Перу, Росія, Канада, Словенія, Німеччина, Філіппіни, Домініканська Республіка, Болгарія, Португалія, Індонезія, Йорданія, Чехія, Гватемала.
Незначна інформація (ОВІ 2017 оцінка 41-60)	42	Японія, Південна Корея, Уганда, Польща, Словаччина, Туреччина, Молдова, Хорватія, Чилі, Коста-Ріка, Тайланд, Киргизстан, Україна, Іспанія, Гондурас, Казахстан, Непал, Сенегал, Гана, Аргентина, Намібія, Албанія, Колумбія, Папуа-Нова Гвінея, Еквадор, Афганістан, Індія, Кенія, Малайзія, Монголія, Угорщина, Марокко, Сальвадор, Шрі-Ланка, Пакистан, Сербія, Нікарагуа, Парагвай, Єгипет, Бангладеш, Мозамбік, Фіджі.
Мінімальна інформація (ОВІ 2017 оцінка 21-40)	20	Тимор-Лешті, Малі, Туніс, Бенін, Сьєрра-Леоне, Македонія, Ліберія, Боснія і Герцеговина, Мадагаскар, Азербайджан та ін.
Не має інформації або відсутня інформація (ОВІ 2017 оцінка 0-20)	27	Камбоджа, Нігерія, В'єтнам, Китай, Болівія та ін.

Джерело: [1]

Аналіз таблиці 2 показує, що лише 26 країн світу надає своїм громадянам значну інформацію у сфері бюджетного процесу, доступну і майже в повному обсязі, у свою чергу 47 країн світу не надає взагалі або

надає мінімальну інформацію. Ці висновки вказують на те, що громадяни багатьох країн світу не мають доступу до інформації, що не дозволяє їм повною мірою зрозуміти, як накопичуються бюджетні кошти або на що вони будуть витрачені, а також не можуть приймати участь у бюджетних дебатах та контролювати виконання бюджету. У свою чергу, непрозора і неповна інформація про бюджет, вказує на те, що бюджетна політика, швидше за все, не зорієнтована на громадські потреби та пріоритети і створює нові можливості для неефективного управління та корупції у сфері публічних фінансів.

Для зрозумілості відмінностей між країнами відповідних груп варто провести більш детальний аналіз і навести рекомендації (табл. 3).

Таблиця 3 – Характеристика країн групи з широким обсягом наданої інформації щодо бюджетних процесів

Країна	Проблеми	Рекомендації
Нова Зеландія (89)	1. Законодавча влада обговорює бюджетну політику до подання пропозицій виконавчій владі, але не дає рекомендацій і пропозицій щодо їх виконання. 2. Виконавчий орган не звітується про визначені бюджетних пропозицій законодавчому органу до початку бюджетного року; 3. Вищій аудиторській установі надаються достатні ресурси виконувати свій мандат, але його перевірки не розглядаються незалежними агентствами.	– забезпечити доступ до інформації про витрати у бюджетній сфері; – покращити процедуру розробку бюджету, щоб інформація про бюджет була доступна в одному документі, що зробить її більш доступною і зрозумілою для сприйняття; – надавати детальні відомості про порівняння між базовим прогнозом макропоказників та фактичними результатами за рік; – удосконалити механізми, що дозволять більш широке залучення громадськості до діалогу з урядовцями та обміну думками щодо питань формування та виконання бюджету. – проведення слухань звіту про бюджету у присутності громадських організацій; – забезпечити перевірку бюджетного процесу незалежною агенцією; – розглянути можливість створення незалежної фіскальної установи для подальшого зміцнення бюджетного нагляду.
Грузія (82)	1. Комітет з питань законодавства не вивчає та не публікує аудиторський висновок; 2. Вища організація контролю забезпечує належний бюджетний нагляд; 3. Відповідно до законодавства, уряд має повне право самостійно проводити перевірки, як він вважає за потрібне.	– надати детальні дані про фінансовий стан уряду, і надати більше інформації про позабюджетні фонди в Росії; – надавати детальні відомості про порівняння між базовим прогнозом макропоказників та фактичними результатами за рік; – проводити засідання з питань формування річного бюджету протягом якого будь-який громадянин може дати свідчення і надати пропозиції; – надавати громаді письмовий запис, який включає в себе процедуру отримання даних найвищою аудиторською організацією та докладний звіт про те, як ці вклади були використані для визначення програми аудиту.

Джерело: [1]

Таким чином, законодавча влада даної групи країн забезпечує належний нагляд протягом бюджетного циклу та забезпечує нагляд під час планування та виконання бюджету. З таблиці 3 можна зробити висновок, що країни, що займають перші позиції в рейтингу, мають однакові переваги – високий контроль виконання бюджету і відкритість даних, проте, дані згруповані не досить зручно, що робить процес аналізу виконання бюджету громадянами важче, також існує ще один суттєвий мінус – низьке залучення громади до процесів планування і виконання бюджетів.

Таблиця 4 – Характеристика країн групи зі значним обсягом відкритості інформації щодо бюджетного процесу

Країна	Проблеми	Рекомендації
Бразилія (77)	– Комітет з питань законодавства не оприлюднює звіти про перевірку виконання річного бюджету; – не підіймаються питання щодо скорочення бюджетних витрат;	– розширити інформацію, що надається виконавчим органом, а саме: надавати більш детальну інформацію про фінансовий стан країни, квазіфіскальні операції та позабюджетні фонди; – поширювати звіти різних стадій бюджетного процесу серед громадян за допомогою засобів масової інформації; – забезпечити з боку законодавчого комітету оприлюднення звітів про перевірку виконання річного бюджету; – контроль за діяльністю незалежного бюджетного інституту для посилення бюджетного нагляду.
США (77)	Перешкодою для ефективного законодавчого нагляду є нездатність законодавців схвалити бюджетну пропозицію виконавчого органу до початку бюджетного року.	– складати та публікувати звіти місцеві бюджети; – надавати звіти між запланованими й фактичними доходами і витратами; – створити формальні механізми для участі громадськості у аудиті бюджетів; – затверджувати бюджет до початку бюджетного року; – забезпечити, щоб законодавчий комітет розглядав річний аудиторський звіт та публікував звіт, в якому своєчасно висвітлював свої висновки та рекомендації.

Джерело: [1]

Таким чином, як видно з табл. 4, країнам групи зі значним обсягом відкритості інформації щодо бюджетного процесу надається більше рекомендацій, адже інформація публікується не в повній мірі. Також, основною проблемою цих країн є те, що законодавчий орган забезпечує

недостатній нагляд під час планування та виконання бюджету.

Таблиця 5 – Характеристика країн групи з незначним обсягом наданої інформації щодо бюджетних процесів

Країна	Проблеми	Рекомендації
Японія (60)	-рішення й пропозиції щодо бюджетної політики законодавчими органами не надаються виконавчим органам; - комітет з питань законодавства не публікує звіт про свої аналізи в Інтернеті -комітет з законодавства не публікує звіт про річний бюджет в Інтернеті.	- публікувати плани бюджету за 2 квартали до нового бюджетного року; - надавати інформацію про прогноз макропоказників, надавати оцінку загальних доходів і політики щодо доходів та пріоритетів; - створити формальні механізми для участі громадськості у відповідному аудиті; - проводити засідання з питань формування річного бюджету протягом якого будь-який член громадянського суспільства може дати свідчення і надати пропозиції; - забезпечити, щоб законодавчий комітет публікував звіт про річний бюджет в Інтернеті; - забезпечити перевірку виконання бюджету незалежною агенцією.
Іспанія (59)	- Комітет з питань законодавства не вивчає та не публікує звіти про виконання бюджету; - не проводяться консультації перш ніж уряд перемістить кошти між зазначеними адміністративними одиницями, щодо скорочення витрат через дефіцит доходів; - Комітет з питань законодавства не вивчає та не публікує звіти про Аудит.	- слід продовжувати публікувати звіти про аудит. Останній раз звіт був своєчасно оприлюднений у 2015 році; - слід публікувати звіт за півріччя, звіт за рік і звіт про виконання місцевих бюджетів своєчасно; - розширити інформацію представлену у звітах; - проводити засідання з питань формування річного бюджету протягом якого будь-який член громадянського суспільства може дати свідчення і надати пропозиції.

Джерело: [1]

Законодавча влада даної групи країн забезпечує обмежений нагляд під час планування та виконання бюджету. До даних країн висувається все більше претензій через низьку і несвоєчасну публікацію відповідних звітів. Законодавча влада груп з мінімальним обсягом інформації і з відсутньою інформацією забезпечує обмежений нагляд протягом бюджетного циклу. Оцінка свідчить про те, що законодавчий орган забезпечує неналежний нагляд під час етап планування бюджетного

циклу та відсутність нагляду під час реалізації бюджету, а також цілком ігнорує міжнародні стандарти, щодо оприлюднення відповідних звітів про формування й виконання бюджетів.

Отже, проаналізувавши табл. 2-6 ми дійшли до висновку, що місце країни на світовій арені зовсім не свідчить про те, наскільки прозорим є її бюджет, використання бюджетних коштів, залучення громадян до бюджетних процесів, а також достовірність і повнота викладення інформації щодо різних процесів бюджетних етапів.

В Україні оприлюднення інформації про використання бюджетних коштів реалізується на основі наступних законодавчих та нормативних актів:

– закон України «Про відкритість використання публічних коштів», що визначає умови та порядок забезпечення доступу до інформації про використання публічних коштів розпорядниками та одержувачами коштів державного і місцевих бюджетів, суб'єктами господарювання державної і комунальної власності, фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування [8];

– план заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» у 2015 році п. 95: «Впровадження інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» з метою забезпечення доступності інформації про державні фінанси для суспільних потреб із забезпеченням відкритої звітності за всіма коштами, використаними отримувачами бюджетних коштів...»;

– коаліційна угода Парламенту VIII скликання п. 2.5.10.: «Запровадження системи «Прозорий бюджет» з метою забезпечення доступності інформації про державні фінанси для суспільних потреб [9].

Досліджуючи міжнародний досвід, за результатами Індексу відкритості бюджетів у 2017 році Україна набрала 54 бали зі 100, що свідчить про те, що країна надає громадськості обмежену бюджетну інформацію; за участю громадськості – 30 балів зі 100 – країна надає мало можливостей для українців для прийняття участі в бюджетних процесах; за рівнем бюджетного контролю – 83 бали зі 100, це свідчить про те, що законодавча влада і вищий аудит забезпечують адекватний нагляд за бюджетом.

Таблиця 7 – Публічний доступ до бюджетних документів у 2008-2017 роках

Документ	2008	2010	2012	2015	2017
Попередня бюджетна звітність	5	5	5	5	5
Бюджетна пропозиція виконавчого органу	5	5	5	5	5
Прийнятий бюджет	5	5	5	5	5
Місцеві бюджети	5	1	1	1	5
Річні звіти	5	5	5	5	5
Піврічні звіти	3	3	3	1	1
Звіти на кінець року	5	5	5	5	5
Аудиторський звіт	5	5	5	5	5

* 5 – Інформація доступна для громадськості;

3 – Інформація опублікована із запізненням або не опублікована онлайн;

1 – Інформація не опублікована

Джерело: [3,6]

Важливим параметром даного Індексу є не тільки наявність конкретного законодавчого акту, але й те наскільки він є повним і наскільки зрозумілою мовою написаний, і який обсяг даних охоплює (рис. 1).

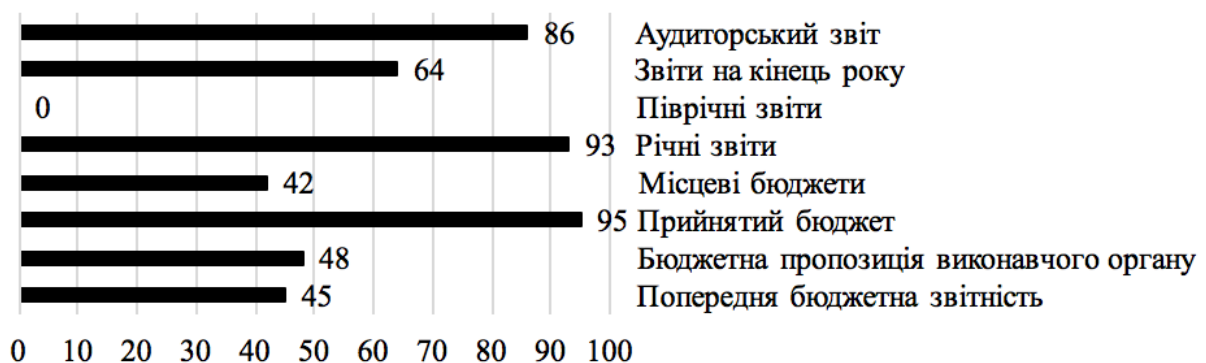

Рис. 1. Оцінка всеосяжності і корисності наданої у бюджетних звітах інформації у 2017 році

Джерело: [3, 6]

Варто зазначити, що з 2015 року Україна збільшила доступність бюджетної інформації за рахунок публікацій звітів про виконання місцевих бюджетів в Інтернеті, збільшення інформації, наданої у бюджетних пропозиціях виконавчої влади та покращення сприйняття аудиторського звіту для громадян. Проте, Україна досі не проводить й не публікує огляд виконання бюджету за півріччя.

На нашу думку, Україна має визначити пріоритети для покращення прозорості бюджету, а саме; розробляти та публікувати огляди за півріччя та збільшувати обсяги інформації, наданої на виконання бюджету. Також, надавати порівняння між початковими макроекономічними прогнозами та фактичними. Так, задля більш продуктивного діалогу між урядом і

громадянами в бюджетному процесі доцільно запозичити досвід країн світу, у яких в певний момент виникла аналогічна проблема. Наприклад, коли питання забезпечення прозорості бюджету постало у Кенії, то урядом були зроблені наступні кроки: децентралізація влади, підвищення ролі громадян в законодавстві, що дає змогу їм приймати участь в бюджетних процесах, або можна запозичити більш радикальний досвід: так, свого часу Філіппіни докорінно змінили апарат влади, а Хорватія і Бразилія прийняли ряд нових актів і законів у надзвичайно короткі терміни.

Для підвищення рівня бюджетного контролю Україна має забезпечити перевірку бюджетного процесу незалежними агентствами та розглянути можливість створення незалежного органу у сфері бюджетного нагляду.

Наведені рекомендації спираються на досвід країн з економікою, що розвивається та які вже пройшли аналогічні періоди непрозорого використання бюджетних коштів і низького залучення громадян. Процес оприлюднення інформації і створення діалогу між владою і громадянами – об'єктивно необхідне явище для обох сторін: для перших – це гарна можливість довести добросовісність своїх дій, оприлюднюючи на які цілі і в якому розмірі пішли кошти, а для громадян – контролювати представників народу і, можливо, з часом, повірити апарат управління. Такі кроки зможуть допомогти подолати корупцію, підвищити загальний добробут країни і створити підґрунтя для довіри населення до влади.

Висновки. Отже, проведений аналіз дає нам змогу зробити висновки, що існування нормативних актів й інститутів, що регулюють прозорість використання бюджетних коштів – об'єктивно необхідне явище, що бере свій початок з моменту створення перших державних структур.

Проте, наразі питання прозорості використання бюджетних коштів вирішено лише в 26 країнах світу, які публікують інформацію про бюджетні процеси і ведуть діалог з громадою. На жаль, Україна входить в перелік країн, що надають недостатній, незрозумілий і неповний перелік інформації і абсолютно ніяк не залучає своїх громадян до прийняття рішень у бюджетному процесі. Ми вважаємо, що для покращення даної ситуації необхідно вимагати від державних органів **влади** оприлюднення повної інформації, яка стосується перебігу бюджетного процесу протягом року, та впроваджували у систему

«громадського» бюджету, адже наше право на це захищено «Загальною декларацією прав людини» і «Хартією Європейського союзу з прав людини» та проводити на регулярній основі інформаційно-просвітницькі заходи, спрямовані на пояснення важливості здійснення систематичного контролю за бюджетним процесом з боку населення.

Дослідження виконане у рамках держбюджетної науково-дослідної роботи 0118U003585 «Формування системи забезпечення прозорості публічних фінансів як передумова боротьби з корупцією в Україні».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. The open budget survey [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.internationalbudget.org>. – Назва з екрана.
2. Бюджетна політика: прагматичні підходи до стратегічних рішень // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iser.org.ua/uploads/pdf/Budget_for_RINT_.pdf. – Назва з екрана.
3. Вища рада правосуддя [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vru.gov.ua>. – Назва з екрана.
4. Голинська О. В. Методологія оцінки прозорості місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / О.В. Голинська і А.О. Матвієнко – Київ, 2017 – Режим доступу: <http://eef.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/metodologiya.pdf>. – Назва з екрана.
5. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036. – Назва з екрана.
6. Єдиний веб-портал використання публічних коштів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://spending.gov.ua/web/guest>. – Назва з екрана.
7. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015. – Назва з екрана.
8. Про відкритість використання публічних коштів [Електронний ресурс] Закон України від 11.02.2015 № 183-VIII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/183-19>. – Назва з екрана.
9. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. – Назва з екрана.
10. Руководство по обеспечению прозрачности в бюджетно-налоговой сфере. (МВФ) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.imf.org/external/np/fad/trans/rus/manualr.pdf>.
11. Середньострокове бюджетне планування (міжнародний досвід) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29131.pdf>. – Назва з екрана.
12. Хартія основних прав Європейського Союзу [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524. – Назва з екрана.